

THIS ARTICLE WAS WRITEN FOR EDUCATIONAL PURPOSES

ZÁBAVA, RITUÁLY A POVĚRY V ZÁPADNÍ A STŘEDNÍ EVROPĚ VE 13-16. STOLETÍ

Ing. Martina Hřibová PhD.

Místo na zábavu si středověký člověk nacházel při všech složkách života, který byl volnější než dnes. Velký vliv na společenský život měla církev, která sama stanovovala dny volna a část volného času vyplňovala náboženským obřadem. Venkovan, sedlák ani šlechtic neznali pevně stanovenou pracovní dobu, rytmus určoval přírodní cyklus zemědělských prací, příprava k boji a vlastní boj. Většina zábavy, spojených často s domácím zaměstnáním (např. přástky) bývala situována do zimních měsíců, kdy si zemědělci mohli více odpočinout. Přírodní cyklus určoval střídání aktivit i rytírům. Sezóna válečných tažení začínala na jaře a končila v pozdním létě.

Volný čas býval přizpůsoben délce dne i teplotním vlivům. Noc byla dobou nebezpečí, temných sil, erotických zábav, kouzel a čarování. Problém je stanovit rozdíl mezi zábavou a rituálem. Těžko říct, kdy je vyprávění o upírech, strigách, sýčcích, čarodějnicích a vlkodlacích zábavou a kdy pověrou. Církev se sama přizpůsobovala starým vegetačním rituálům a transformovala je do svých (noc a den – boj dobra a zla, začátek roku – Velikonoce,..). Píseň a tance provázely pozůstatky vegetačně-magických rituálů během roku, proti kterým církev bojovala. Zimní slunovrat býval spojován s obdarováváním „božstev“ přichystanou potravou, kladenou ke stromům a studánkám. Pohřbívání zimy - vynášení smrti uprostřed postu, kterého se zúčastňovali i kněží (vhazování sošky do vody). Zvyky spojené s oslavou úrody, dožínky, bývaly rovněž archaickými rituály, v nichž převládl moment zábavy.

Dětské zábavy

Zábava byla při trpné úloze dětí ve společnosti jediná oblast, kdy se dítě aktivně účastnilo "hry". Děti, které odrostly kojeneckému věku a ještě se neúčastnily prací v domácnosti (3-7 let), byly odkázány na sebe. Do školy chodilo velmi malé procento této skupiny populace. Středověké děti znaly mnoho pohybových her - na honěnou, na schovávanou, k nimž někdy sloužily i hračky (jezdečtí koníci ze dřeva,..), dále her tvůrčích s doma vyrobenými (píšťalky) a kupovanými hračkami. Z dospělého světa pocházely hry s kameny - varianty mlýnku, dámy. K nejčastějším evropským hračkám patřil koník a panna, které vyjadřovaly model ideálního dělení společnosti (muž - bojovník a žena hospodyně a matka). Dívčí hračkou nebyla panenka - dítě, ale panna - žena. Oblíbené bylo i dětské nádobí v pozdějších obdobích. Děti si také hrávaly s míči (varda), kulemi.

Městské zábavy

V prostředí města se rozčlenil volný a pracovní čas do hodin. Začal se vytvářet pojem pracovní směny.

Na církevní svátky připadá jedna třetina dní v roce, spolu s nedělemi to znamenalo 7 - 9 dnů volna v měsíci, kolem vánoc a Nového roku 10 - 11 dní. Církevní předpisy nedoávaly využít svátků k práci a tak se lidové zvyky a hry soustřeďovaly kolem liturgických cyklů o "hodech".

Jedny z nejpobulárnějších starých her byly šachy, kostky, karty, kuželky. Původně orientální šachy se stávaly stále složitější, na logiku náročnější hrou, o které se psaly učené traktáty už od 13. století. Ze šachů převzaly část figur karty původem ze střední Asie. Celá karetní sada obsahuje 48 karet, na místo barev označuje každou kartu jeden ze 4 královských znaků: císař římský, král český, uherský a francouzský. Hodnoty symbolizují feudální hierarchii – nejvyšší karta je král (vůbec nejvyšší je císař), nižší královna, dvorští úředníci, až nejnižší šašek. Karty

a ze starých her s kameny odvozené kostky se provozovaly hazardně v krčmách. Krčma sloužila jako středisko společenské zábavy. Vedle krčem byl střediskem zábavy i kostel. Na ulicích města bylo možno najít potulné kejklíře, artistry, hudebníky, zpěváky, mimy, tanečníky zvané obvykle žakéři (jokulátoři) nebo žertěři. V některých městech byli nejen tito profesionálové, ale také ti, kteří měli zábavu kultivovat – taneční mistři. Vedle pravidelných příležitostí k zábavě o trzích, jarmarcích a hodech ožívaly ulice také při různých mimořádných slavnostech – návštěvy panovníka, korunovace,.. Velmi brzy pronikla zábava i do liturgie. V kostelních obřadech býval moment „zábavy“ často používán ve formě liturgické hry se zpěvem a hudbou (např. o Vánocích). Církev dlouho odmítala hru na hudební nástroje v kostelech jako dílo ďáblovo, ale když nástroje vložila do rukou andělů, vše bylo v pořádku. Pěstování hudby proniklo do chrámů z klášterů a kapitul, kde vznikaly i profesionální pěvecké sbory. Mladí choralisté přinesli do kostelů i světskou zábavu, zvláště o svém svátku Mlád'átek (27.12). Žáci chodili všelijak pomalovaní a slavnost vrcholila parodii na volbu biskupa a hostinou.

Dvorské hry a záliby

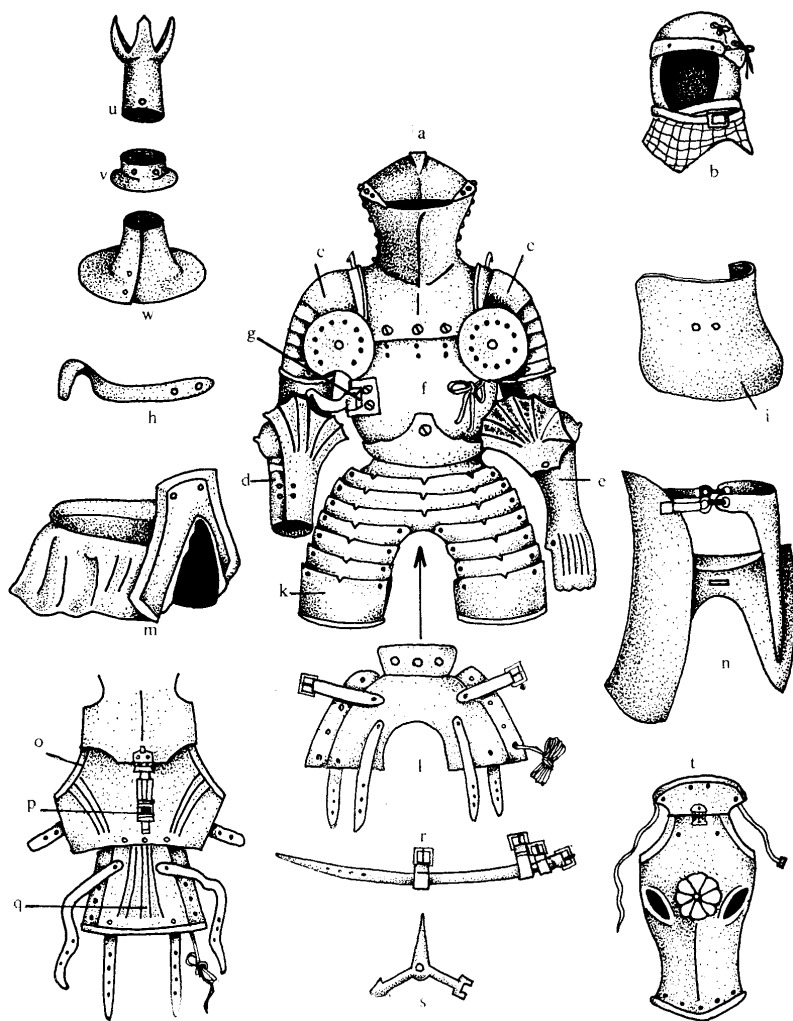
Těžko říct, čím se velmoži před 12. stoletím bavili mimo lovu. Snad jokulátoři byli tehdy bardy, zpěváky, či vypravěči. Od 13. století se snažila šlechta odlišit od měšťanů. Pohrdala „chamtivými měšťany“ a honem za penězi a pořádala okázalé dvorské slavnosti. Rozvinulo se profesionální turnajnictví, byly zakládány světské rytířské řády s rituálem, který vystihl kult rytířské cti a pýchy. Ve vývoji dvorské zábavy lze pozorovat tyto fáze: 1) za posledních Přemyslovců ve 2.pol 13.st opožděná druhá vlna rytířské kurtoazní zábavy. Působili němečtí minnesengři, pořádaly se turnajové slavnosti. 2) v lucemburské éře s vrcholem za Václava IV. rozkvetla zjemnělá forma. 3) závěr patřil renesanci rytířské kultury v nových poměrech od 2.pol 15.st. Šlechta si dala vyzdobit stěny hradů přestavovaných na pohodlnější zámky malovanými turnajovými a loveckými scénami. Scény oslavovaly 7 rytířských znalostí (septem probitates): jízda na koni, plavání, střelba z kuše, čestné zápolení, sokolničení (lov), šachy a veršování.

Turnaje

Turnaj vedle lovu nejlépe vyjadřoval ducha rytířské dvorské zábavy. Po dobu 13 - 15.století bývaly tyto hry, turnaje (kolby, klání, sedání) rytířskými slavnostmi, které předváděly cvičný boj na koni. Rozšířily se po Evropě ve 12. století z Francie a vznik býval spojován s křížáckými válkami. Odpovídaly rytířské bitvě v jejích jednotlivých fázích se zvlášť tomu upravenou zbrojí a s tupými zbraněmi, na vymezeném prostrantví před zraky šlechty. Rozlišovaly se turnaje cvičné pro mládež, turnaje pro kořist (poražený musel vyplatit cenu koně a zbroje) a klání o přízeň dámy. Kolba vždy měla ráz slavnostní. Pro turnajové hry muselo být na rozlehlé planině (někdy i na náměstí) vybudováno nákladné kolbiště ohrazené zábradlím (šraňky) s tribunou pro diváky.

Původně si turnaje mohl dovolit jen panovník, protože se jich často účastnili cizí rytíři. Prestiž dvora se měřila podle toho, jak daleko si mohl panovník dovolit rozhlásit kolbu, jak vznešené feudály pozval a kolik jich přijelo. Odtud odvozovali zkušení heroldi své umění v dlouhodobé přípravě a vlastní organizaci turnajů. Bývali služebníky dvora a znali nejen erby rytířů, ale hlavně jejich politickou prestiž.

Turnaje se konaly při příležitosti korunovace, zvlášť významné návštěvy, při sňatku apod. Proto je kronikáři zaznamenávali jako zvlášť významné akce. Později se z nich stala poloprofesionální představení a mohli si je dovolit i zámožní aristokraté.

Turnajová zbroj

Podstatou vlastního zápolení býval cvičný boj zblízka různými zbraněmi - kolčí dřevce, meč, sekýra nebo palice. Slavnost trvala několik dní a bojové zápolení střídala zábava s tancem, zpěvem, kejklířskými produkcemi a pitkami. Rytířská hra hod kamenem byla předchůdkyní vrhu koulí.

Jako klání se označoval souboj dvou zápasníků, jestliže proti sobě útočili jezdci v řadách, mluví se o kolbě. Jednoduchým způsobem kolby býval boj více jezdců pro podívanou (elegantní rytířská hra). V jiné variantě kolby bojovala řada proti řadě, jezdec proti jezdcům tupým dřevcem (bez meče a pancíře) chráněn štítem (stejně jako při klání dvou účastníků). Mezi jednotlivými jezdci bývalo zábradlí. Při míjení protivníka měl rytíř buď zlomit dřevce o jeho štít nebo vyhodit ze sedla. Zdatní borci při jednom turnaji zlámali až 20 a více dřevců, což jim vyneslo uznání dam. Tím se v 13. st odlišil turnaj od předcházejícího cvičného souboje s tenkými dřevci. Průměr dřevce se zvětšil na 7 cm a upravila se zbroj. Štít se již od poloviny 12.st připevňoval na levé rameno řemenem. Kryl jím levou polovinu prsou a rameno. Kolem pol.14.st je již odlišena zbroj turnajová a bojová včetně přileb.

Jiným druhem turnaje bylo tzv. honění na volném kolbišti bez zábradlí, kdy vítěz musel buďto rozdrtit dřevce o štít soka nebo mu vyrazit štít z ruky. Vrcholným bodem rytířských her býval turnaj, který imitoval skutečnou bitvu, někdy i za účasti stovek bojovníků. Při tomto zápase bývali jezdci chráněni plnou zbrojí. Nejprve proti sobě útočili v řadách dřevci, pak bojovali jako pěší meči nebo palicemi. Kromě tupých mečů a dřevců, které měly na konci

místo ostrých hrotů malé korunky s tříhrotými neostrými konci, se výzbroj nelišila od bitevního odění. Turnajový boj těžkými meči nebo palicemi, který se šířil počátkem 15.st z Německa jako "mlatový turnaj", podmínil změnu zbroje. Před polovinou 15.st vznikly velké kulovité přílby nasadající na ramena a prsa, které se přímo nedotýkaly hlavy. Koncem 15.st se změnila i konstrukce sedla a zbroj koně pro klání.

Od konce 14. st se turnéřství vyvinulo jako specializovaný sport do profesní podoby. Každý rytíř se musel jménem předem ohlásit turnajovému rozhodčímu (i když chtěl bojovat nepoznán), který určil dvojice soupeřů podle vznešenosti rodu a losem. Na kolbiště (mezi šraňky) vjížděli zápasníci na znamení, když heroldi ohlásili jejich jména a rod za zvuku trub a kotlů. Před zápasem jmenoval jednu z dam na tribuně, která po vítězství předala svému rytíři odměnu.

Zvolená dáma obdarovávala vítěze věncem a spolu se společníky a čeledí chystala ošetření a posílení. Lázeň po turnaji měla symbolický i hygienicko-zdravotní funkci.

Lov

Jako prastaré zaměstnání doplňoval lov obživu. To platilo pro drobnou šlechtu, která takto získávala kožešiny a kůži, avšak pro aristokracii se stal už spíše zábavou – kultivovanou dvorskou myslivostí. Lov býval podstatně levnější zábavou než turnaje a poskytoval i podobný druh vzrušení. Společné lovy bývaly takřka dvorními slavnostmi. Zájem knížete a později i šlechty o lesy a jejich správu lze vyložit potřebami lovu (teprve mnohem později převládá zájem o hospodářskou těžbu dřeva). Od 13.st vznikaly specializované obory. Lovci na dvorech zaujímal poměrně významné postavení.

Mimořádně oblíben se těšil lov vysoké a dravé zvěře (medvědů a divočáků), který poskytoval kolektivní dvorskou zábavu. Lov drobných zvířat byl pro chudé vladyky, lovcích hlavně do sítí a tenat. Rozdíl mezi bojovými a loveckými zbraněmi lze těžko pozorovat. Kromě meče, tesáku a kopí se používal luk a kuše. Lovecká kopí mívala proti bojovým silnější ratiště a široký hrot, s krátkými ratišti – do 2 m jsou oštěpy.

Nezbytným pomocníkem byl speciálně cvičený pes. Ohař – vodič smečky se často kupoval draž než dojná kráva. Mimo jiné proto, že nejoblíbenější rytířskou dovedností byla štvance. Lovci používali roh na komunikaci při divoké jízdě lesem (jen krátké a dlouhé signály). Statný jelen nebo divočák byl vystopován psem, vyplašen a tak dlouho štván smečkou, dokud se nepostavil na zoufalou obranu. Lovci na koních sledovali psy a nakonec jeden z nich zasadil ránu oštěpem. Rozdrážděné zvíře pak dobíjeli meči a tesáky. Namísto kopí mohl lovec použít střely z kuše, která se jinak používala hlavně k lovu ptáků.

Lovu se sokolem orientálního původu se speciálně cvičenými dravci (jestřábi, krahujci a hlavně sokoli) se mohly věnovat i ženy. Způsob lapání malého ptactva na lepem pomazané větvičky (vějíčky), které dávali ptáčníci poblíž vody, kam chodili ptáci pít nebo při čihadlech s postavenými klecemi, ve kterých jsou zavěšeny volaví (čižební) ptáci lákající ostatní ptactvo se nazývá čižba. Lovilo se též pomocí skřipců, sítí aj.

Rytířská milostná lyrika a dvorští pěvci

S prostředím turnajů a rytířských slavností souvisí milostná lyrika. Obzvláště byl do očí rozdíl mezi zjemněným dvorským rituálem a válečníky, kteří se pohybovali spíše na bitevním poli.

Tanec a hudba

Duchovní tance

Tanec byl v křesťanství velmi omezen, protože byl považován za ďábelský nástroj. Přesto existovaly formy křesťanských náboženských tanců předváděných přímo v kostele. Apokryfní text z Acta Johannis představuje Krista tančícího při poslední večeři a prikazujícího

apoštolům, aby se k jeho tanci připojili. Jan Zlatoústý (středověký teolog) a sv. Blažej konstatovali, že tanec je hlavním zaměstnáním andělů v nebi. Církev přesto tance duchovních v procesích a na hřbitovech zakazovala, protože se jí nezdály dosti nábožné. Též církev brojila proti účasti kněží při obecním tanci, ačkoliv z písemných pramenů je doloženo, že mnohý farář dokonce choreu vedl jako předtanečník. Papežové i mravokárci vystupovali proti tančení ve svátek; Hus horlil proti nedělnímu plesání, zpívání, básnění a "krásným" choreám. Tomáš ze Štítného připouštěl počestné umírněné tančení a varoval před zvrhnutím v nevázanost. Mimo znesvěcování svátečních dnů byly církvi "trnem v oku" zvyky masopustní a svatojanské, které spojovala s představou nečistých sil, a v náruživosti viděla působení ďáblov. Ve východní církvi a v některých křesťanských sektách nebyl tanec nikdy z obřadů zcela vyloučen.

Tanec smrti (dance macabre) - Byl předváděn ministranty v kostelech a měl symbolizovat křesťanům zánik a zmar. Je to téma, které je svázáno s pozdním středověkem a dotklo se téměř všech druhů umění. Představa, že se mrtví pohybují tanečním krokem, má předhistorické kořeny, avšak zřetězení mrtvých, rozkládajících se těl s živými lidmi, je motiv přízračný až pro pozdní gotiku. Následky křížových výprav a papežského schizmatu, kacírská hnutí, rodové rozbroje, mor a malomocenství - to vše vyvolalo zvýšenou vznětlivost, která se zmítala mezi nábožností a nevěrectvím, přehnanou okázalostí a přehnaným odříkáním, mezi formálností a bezuzdností; vytvářela pocit nejistoty, týkající se i posmrtného života.

Kanovnícké tance - Při udílení teologických hodností nebo večer na Svatého Ducha se konaly v kostele obřady, při nichž ti, kterým měla být udělena hodnost, tančili v chóru lodi podle předepsaných rituálů.

Chórové tance - Ve Francii a ve Španělsku jsou doloženy tance, které byly prováděny při liturgických svátcích katolické církve. Nazývají se dětské chórové tance, neboť je tančili ministranti nebo žáci seminářů.

Světské tance

Světské tance byly spojeny se svátky životního cyklu zemědělce (slunovrat, májové oslavy, sklizeň obilí, vinobraní, narození, dospělost, svatba a pohřeb). Tance se většinou tančily ve skupinách nebo v řetězech bez přesného počtu mužů a žen. Tančilo se při zpěvu balad a hrdinských eposů, přičemž tanečníci se pohybovali po spirále nebo oblouku v uzavřené místnosti.

Prvními profesionálními tanečníky byli žakéři, truvéři, dokonce i medvědáři, kteří putovali městy, od hradu ke hradu a předváděli téměř profesionální umění. Poskakovali za zvuků píšťal, bubínků a některých strunných nástrojů, při čemž se pohupovali podle rytmu nebo prováděli akrobatické cviky. Potulný muzikant, žakéř zpíval a tančil pro obyčejný lid i na rytířských hradech a hostinách pro feudála. Jeho písňe měly milostný charakter, a navazovaly na trubadúry jižní Francie, kteří opěvovali činy Karla Velikého a Rollanda, ovšem také legendární téma o rytířích svatého Grálu. Rytířská dvorská etika se šířila z Francie přes Německo do střední Evropy. V Německu se těmto zpěvákům tanečníkům říkalo minnesengři (minne = láska).

Rytíři, trubadúři a žakéři rozšířili dvorskou kulturu po evropských dvorech. Mnohý žakéř byl vzdělaným básníkem, skladatelem, hudebníkem i předtanečníkem v jedné osobě - byl "moderátorem" dvorských slavností. Středověké hudební nástroje vznikaly živelně a nejednotně rozvíjením starověkých nástrojů jako byla lyra, kithara, šalmaj, harfa, loutna, psalterie, roh, trubka nebo flétna. Existovalo české křídlo (ala bohémica, které nahrazuje žaltář či niněru), fidula, citera, kvinterna, zvonky, píšťaly, rohy, šalmaj a různé bubny (kotle) či tamburíny. V Čechách se objevují dudy (kozice). Pozvolna se vyvíjely a byly zdokonalovány pneumatické varhany.

Dvorské tance - Za rozvinutého feudalismu se oblast tance rozšířila. Od obecného tance, který dnes zvaný lidovým, se v průběhu 12 - 14. století oddělily tance dvorské a tance cechovní. Doba trubadúrů, truvérů a minnesangu vypěstovala nový druh tance. Z hesla "radost - láska - dvornost" (joi-amor-cortezia) byla nejdůležitější dvorská služba ideálu, dvorná služba dámě. "Radost" se projevovala ve zpívaných chorovodech, Do hradních síní se nehodily kolektivní řetězové tance, zde vykrytalizovaly tzv. tance párové. "Láska" se zjemnila v obdiv a zbožňování; vyzvedla tance párové, které "dvornost" zušlechtila a proměnila v uměleckou hru, v milostný obřad, při němž se rytíř dotýkal dámy často jen konečky prstů nebo ji držel za cíp rukávu či za šátek. Taneční pohyby byly volné, tanečníci postupovali často v řadách a napodobovali předtančící pár: tanečnice se jakoby zvolna procházela šoupavými kroky po pravém boku tanečníka, Ti, oblažování přízní své vyvolené s laskavým úsměvem na rtech prováděli elegantní figury podle hudby. V tanci se často objevila milostná rekvizita, např. šátek, šál nebo rukavička. V hradní síni či po čestném dvoře přecházely dvojice a trojice vážným rytmickým krokem za zvuků píšťaly a bubínku nebo fiduly, loutny či jiných nástrojů, které se u tohoto druhu tance začaly uplatňovat vedle zpěvného doprovodu i samostatně. Po obřadné obchůzce většinou následovala živější část, která často vyjadřovala náznakovou pantomimou milostnou hru nebo také společnou radost z jemně skočného pohybu. Tato část byla doprovázena tempově odlišnou hudbou, která se později vyvinula v tzv. Nachtanz, který se sestával z metrické a rytmické obměny základní melodie. Párové tance - ne vždy dvoudílné - byly prvním článkem vývoje dvorských tanců, v nichž byl střídavě více či méně posilován prvek společenské reprezentace.

Motivy milostného bližení a unikání i vzájemného předvádění tanečních dovedností se uchovaly ve středověkých lidových tancích dodnes (zejména v bavorském ländleru, v české Holubičce apod.).

Procesionální tance - Při hostinách, slavnostních ceremoniích se na hradech a později v palácích objevil nový tanec, tzv. obchůzka v párech. Podle ní se tyto tance někdy nazývají procesionální, protože dvojice kráčely za sebou v průvodu kolem nebo napříč komnatou, což se dává do souvislosti s přemístěním krbu do rohu či ke straně místnosti, zatímco dříve se tančilo kolem centrálního ohniště (pozůstatek předkřesťanského uctívání ohně).

Nové bylo také slovo tanec v různých evropských jazycích (pravděpodobně ze středověké němčiny). Označovalo původně táhlé rytmické kráčení ve dvojici či trojici a teprve v dobách pozdějších přešlo na označení tanečních pohybů obecně. Dříve se užívalo různých pojmů jako skákání, dupání, houpání, šoupání, klouzání apod.

Dvojice tanečnicků, muž a žena, kráčela za sebou, jemně se přidržujíc. Tanečníci předváděli různé úklony bez milostné touhy, neboť tento tanec měl vyjadřovat důstojnost ceremonie, proto se tančil při korunovaci panovníka nebo při pasování šlechtice na rytíře.

Chorea (chorovod, choro, kolo aj.) - jedná se o tanec, který se tančil v otevřeném nebo uzavřeném kruhu, v serpentínách nebo v řadě po libovolných drahách podle předtanečníka. Rytmus udával předtanečník, který volil rychlé nebo pomalé pohyby. Předtanečníkem byl většinou významný šlechtic nebo vyvolená, uctívaná dáma, případně i žák, v lidovém prostředí vyhlášený tanečník, starosvat apod. Předzpíval verš (lat. versus nebo pes), ostatní mu odpovídali refrénem (refractorium, responsorium, ripresa, volta). (Volta znamená obrat, pes versus znamená obrácená noha; soudíme z toho, že se zpočátku tančil refrén opačným směrem než verze.) Tanec chorea se tančil při slavnostních příležitostech nebo přihostinách. Ve 13. století jsou doloženy chorey prokládané pantomimou menšího počtu osob (1-4) uprostřed kruhu - jako tomu bylo už v neolitu a jak se to uchovalo v mnohých dětských hrách dodnes. V Románu o růži tančily dvě líbezné dámy tak, že se chvílemi téměř dotýkaly ústy, zatímco jiné dívky při tanci hrály na dřívka podobná kastanětám a na tamburíny, které dovedně vyhazovaly do výše, doprovázeny flétnisty a dalšími hudebníky.

Ballatio - Patří k tancům dvorským, jehož vznik můžeme datovat do 14. století. Choreografie ballatia vycházela z tanců kráčivých, procesionálních. Patří k okruhu tanců, které sloužily při důstojných ceremoniích středověkých šlechticů. Hlavní dvorský tanec estampida (estampie) měla vážný kráčivý charakter podobný tzv. královským tancům (dances royales). Známa je píseň trubadúra Raimbautze de Vaqueiras Kalenda maya, pro kterou si prý půjčil nápěv estampidy. Názvy saltarello, trotto a rotta patřily k živějším dodatkům estampid. (Saltarello je odvozeno od latinského saltare = skákat, kdežto trotto souvisí se staroněmeckými výrazy pro šlapání, dupání a klusání.) Někteří badatelé pochybují o tom, že skladby označené estampie byly skutečně určeny k tanci. (U dodatků estampid tyto pochybnosti nejsou.) Z písemných památek se problém jednoznačně řešit nedá; většina dnešních nahrávek skladby Kalenda maya má taneční ráz, avšak původní notový zápis není metricky ani rytmicky vyznačen, vyplývá z něho pouze melodie.

Cechovní tance - Mistři a tovaryši jednotlivých řemesel se sdružovali napřed jako kostelní bratrstva; od 12. století se začala jednotlivá řemesla osamostatňovat. V těchto společenstvech měli členové určitá práva, ale také povinnosti navzájem se podporovat a ochraňovat. Nově vzniklá sociální vrstva pěstovala čilý společenský život. Slavnosti a hostiny byly zasvěceny patronům s vazbou na katolickou církevní liturgii. Na hostinách byla hlavním tématem skladba jídelníčku, neopomnělo se ani na hudbu a tanec. Pozvolna se vytvářel specifický typ tance, cechovní tanec, který byl předváděn při korunovacích a svatbách panovníků. Tance měly stanovené figury a charakteristické rekvizity, které vystihovaly znakově příslušné řemeslo, př. tance mečové, bednářské, kožešnické, řeznické apod. Kromě rekvizit se při tanci používaly i symboly patrona řemesla. Protože cechy měly přísné "regule" a držely se ustálených tradic, můžeme z popisů ze 16. a 17. století odvodit i středověkou podobu těchto tanců. Byly to řetězové, řadové nebo kruhové tance s proměnlivými figurami podle přesně stanoveného pořádku, obvykle za doprovodu píště a bubeníka. Figury byly obdobné jako u předhistorických obřadních tanců se zbraněmi. Mečové tance si přivlastnili krom mečířů a nožířů i řezníci a koželuhové, později cech šermířský a kožešnický. Obdobu si vytvořili bednáři s obručemi, soukeníci s praporem, řezníci s tesáky, kováři s píkami atd. Nikdo krom členů nesměl se tance zúčastnit, ani nosit kroj pro tuto slavnost určený. Jednotlivé taneční figury měly symbolický význam. Po postupném zániku cechů (od 17. století upadaly a v 19. století byly jejich zbytky zakázány) se prvky cechovních tanců uchovávaly v lidových zvycích, zejména o masopustě.

Lidové tance - Lid ve 12-14. století tančil při rodinných a výročních slavnostech, při církevních svátcích i při korunovacích a vjezdech vladařů do měst. Ze 14. století pochází česká taneční melodie s názvem czaldy-waldy, která se zachovala na předešlé knihy Tomáše ze Štítného. V západní Evropě se památek zachovalo více. Minnesänger Neidhart z Reuenthalu vyčítá sedlákům, že se opovažují napodobovat dvorný tanec (hoventanz), ač by se měli držet jen svých obyčejných poskoků (hoppaldei). Je to patrně první doklad o pronikání šlechtického tance mezi tance lidové.

Literatura:

BUCHVALDEK, Miroslav, PETRÁŇ, Josef (ed.). *Dějiny hmotné kultury*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

ZÍBRT, Č. *Seznam pověr a zvyklostí pohanských z VIII. věku = Indiculus superstitionum et paganiarum*. 2. vyd. Praha: Academia, 1995, 176s. ISBN 80-200-0511-0.

JEBAVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin tance a možnosti terapie: [učební text pro studenty fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy]*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-718-4620-1.

TILLMANOVÁ, Hana, *Historický tanec v heslech*, [online]. [cit. 2016-05-04]. Dostupné z: <http://tanec.tillwoman.net/>